

אוהבים שהוא עולה, וחלקם האחר אוהבים שהוא יורד. הדת המסורתית משולה לחלק הראשון, ה"גבוה", ואילו "הדת החדשה", החילונית המודרנית נוסח עמיחי, שייכת לחלק השני, ה"נמוך" כביכול, האנושי. זוהי, בעיני עמיחי, תמצית המרד האידיאי של חייו: העדפת האנושי על פני האלוהי. "קדושת החילוניות" מודגשת לאורך כל הספר *פתוח סגור פתוח* בדרך נוספת - בעזרת הופעה חוזרת ונשנית של מילים המתקשרות בדרך כלל בקדושה ובאמונה, כגון "אמן"; "אמן וכן יהי רצון"; "אני מאמין באמונה שלמה"; "הלל" ואחרות - מילים המופיעות לעיתים קרובות בטקסטים המקודשים ומביעות כלפי האל ומעשה ידיו אמן, שבח ותודה. ואילו עמיחי מצרף אותן לחיזוק ולהדגשת אמונותיו החילוניות-האנושיות. ■

ביבליוגרפיה

ביאליק, ח"נ, רבניצקי י"ח (מסדרים לפי העניינים ומפרשים). תשי"א (מהדורה שלישית). ספר האגדה מבחר האגדות שכתלמוד ובמדרשים (דביר, תל-אביב).
ברזל, הלל. 1971. "יהודה עמיחי: ההריסה אל הקודש". *שירה ומורשה* (עקד, תל-אביב), עמ' 153-59.
---. 1979 תשל"ט. *השיר החדש: משגב להיתול* (עקד, תל-אביב).
---. תשל"ט. "יהודה עמיחי: קינה ושנינה". *משוררים בגדולתם: מחקר על משוררים עבריים* (יחדיו, תל-אביב), עמ' 318-333.
בהט, יעקב. 1963 א. "ימים נוראים בשירת עמיחי". *למרחב*, 18.9.1963.
---. ב. "מקורות ישראל וזכריהם בשירת יהודה עמיחי". *על המשמר*, 27.9.1963, עמ' 5, 6.
ויכרט, רפאל. 2000. "בגינה הציבורית של אלוהים". *עתון 77* לספרות ולתרבות 248, עמ' 29-26.
מילמן, יוסף. "שהיה אברהם והחזיר את ההא לאלוהיו": המטאפורה האיקונוקלאסטית כביטוי ליחסו הכפול של יהודה עמיחי ליהדות". *דברי הקונגרס העולמי למדעי היהדות* 10 (ג' 2), עמ' 243-250, 1989.
עמיחי, יהודה. 1963. *שירים: 1962-1948*. (שוקן, ירושלים ותל-אביב).
---. 2002 [1969; 1971]. *עכשיו ברעש ולא על מנת לזכור* כרך ב (שוקן, ירושלים ותל-אביב).
---. 1973. *מאחורי כל זה מסתתר אושר גדול*. (שוקן, ירושלים ותל-אביב).
---. 1977. *הזמן*. (שוקן, ירושלים ותל-אביב).
---. 1980. *שלושה גדולה: שאלות ותשובות*. (שוקן, ירושלים ותל-אביב).
---. 1982. *שעת החסד*. (שוקן, ירושלים ותל-אביב).

---. 1985. *מאדם אתה ואל אדם תשוב*. (שוקן, ירושלים ותל-אביב).
---. 1998. *פתוח סגור פתוח*. (שוקן, ירושלים ותל-אביב).
ערפלי, בועז. 1995 [1987]. *הפרחים והאגרטל* שירת עמיחי 1948-1968 (מבנה, משמעות, פואטיקה) (סימן קריאה, הקיבוץ המאוחד).

Abramson, Glenda. 1984. "Amichai's God". *Prooftexts* 4: 111-126.

הערות

1. עסקו בכך בעיקר: בהט, ברזל, ערפלי, אברמסון (Abramson), מילמן, וייכרט.

2. הציטוט הראשון הוא מתוך השיר 'אמי מתה בשבועות', *מאדם אתה ואל אדם תשוב*: עמ' 15-16.
הציטוט השני הוא מתוך השיר 'אוטוביוגרפיה בשנת 1952', *שירים* 1948-1962 (להלן: שירים), עמ' 15.
3. הדוגמאות המפורסמות שהזכרתי הן מ'והיא תהילתך', *שירים*, עמ' 71; ומ'יד אלוהים א', שם, עמ' 65.
4. ר' ספר האגדה בעריכת ביאליק ורבניצקי: עמ' ח, פיסקות כ"ב-כ"ג.
5. 'אהבה אידיאלית', בית ראשון. *מאחורי כל זה מסתתר אושר גדול*, עמ' 144.

ד"ר שלמה שדה מלמד ספרות במכללת בית ברל. מחבר הספר *והעולם באמצע מתרחש, תמונת עולם, הגות ופואטיקה בשירתו המאוחרת של נתן אלתרמן*, הוצאת קרן 2000.

חצי

פול סיימון

מאנגלית: יואב קוטנר

העלים הירוקים הופכים לחומים

הייתי בן 21 כשכתבתי את השיר הזה
אני בן 22 עכשיו אבל לא אהיה עוד זמן רב
הזמן ממחר וממשיך
והעלים הירוקים הופכים לחומים
והם נובלים ברות
והם מתפוררים ביד שלך
פעם לפי היה מלא באהבת גערה
התזקתי בה קרוב אבל היא נמוגה בליקה
כמו שיר שהתכונתי לכתב
והעלים הירוקים הופכים לחומים
והם נובלים ברות
והם מתפוררים ביד שלך
זרקתי חלוק נחל למים
וראיתי את הגלים הקטנים מתרחקים
והם אף פעם לא השמיעו צליל
והעלים הירוקים הופכים לחומים
והם נובלים ברות
והם מתפוררים ביד שלך
שלוש שלום שלום שלום
להתראות להתראות להתראות להתראות
זה כל מה שיש
והעלים הירוקים הופכים לחומים
והם נובלים ברות
והם מתפוררים ביד שלך.

טון של תמימות רובץ על גבן של השורות האלה. פול סיימון זורק חלוק נחל למים, שומע את שתיקת הגלים המתרחקים, ממלא את לבו באהבה ובעיקר מתרגש מהבוטניקה המוחקת את הירוק מהעלים לטובת החום המתפורר ביד. לכאורה, עוד סיפור אכזבה המרהט את עצמו בדוגמאות מן הטבע. ובכל זאת, מצליח פול סיימון לסלול דרך עפר פרטית כאשר הוא ממקם את התחושה בזמן. "הייתי", הוא כותב, "בן 21 כשכתבתי את השיר הזה". 21 הוא בדרך כלל גיל שבו החלומות עובדים שעות נוספות, שבו בכל אהבה נושבת רוחו של רומיאו והארוטיקה של יוליה. אבל גם בגיל 22, וכנראה בכל גיל מאוחר יותר, עדיין מתפוררים ביד העלים החומים שאף פעם לא שוכחים את חדר הלידה הירוק.

יוני סומק